

A close-up, high-contrast photograph of a person's face, focusing on the eyes. The person has a dark, textured eye patch covering the right eye. The lighting is dramatic, with deep shadows and bright highlights, creating a somber and intense atmosphere. The background is blurred, emphasizing the subject's features.

Chiméra

Sebastiano Vassalli

Sebastiano Vassalli situoval svou nejslavnější knihu *Chiméra* do vesničky jménem Zardino, jež kdysi ležela v Pádské nížině nedaleko města Novary, kde se za jasných dní jako chiméra vynořuje na obzoru vysokánská hora Monte Rosa. Zde se na přelomu 16. a 17. století odehrává příběh dívky jménem Antonia, „zardinské čarodějnice“. Antonia vyrůstala u jeptišek v novarském nalezinci, odkud si ji v jejích deseti letech odvezli bezdětní manželé Nidasiovi, kteří se k ní chovali jako k vlastní a poskytli jí šťastné dětství a dospívání. Zato ve vesnici jí lidé nemohli odpustit krásu a jinakost. A lidská nenávisť, spojená s nevědomostí a strachem, se stane Antonii osudnou.

Příběh „zardinské čarodějnice“ se odehrává na pozadí široké historické fresky zaplněné řadou výrazných postav. Setkáváme se s loupeživým rytířem Caccettou a jeho ozbrojenou bandou, falešným knězem pěstujícím v kostele bource morušového a knězem pravým sužujícím své farníky bigotností, katem a jeho pacholky, intrikujícími biskupy, rýžaři, lacknechty, inkvizitory... Vassalli čtenáře se syrovou objektivitou, důkladností a bez příkras seznamuje s tehdejším drsným životem na rýžových polích i tíživým ovzduším katolické protireformace, jaké v dané části severní Itálie panovalo v době španělské nadvlády, kdy se zásadním způsobem formoval charakter italského národa.

Zardino už neexistuje, nezbylo po něm nic. Z této mlhou obestřené nicoty vytáhl autor na světlo denní strhující příběh, zasutý hluboko v minulosti, a zpracoval jej svým nezaměnitelným způsobem do podoby románu, za nějž získal v roce 1990 významnou italskou literární cenu Strega a který dodnes budí obrovský zájem čtenářů.

Sebastiano Vassalli (25. října 1941 – 26. července 2015) patřil mezi nejvýznamnější italské prozaiky několika posledních desetiletí. V době svého úmrtí byl oficiálně nominován na Nobelovu cenu za literaturu a na podzim téhož roku měl převzít prestižní cenu Campiello za celoživotní dílo. Vassalliho knihy jsou překládány do mnoha světových jazyků. S řadou jeho románů se mohli seznámit i čeští čtenáři. Mezi ně patří *Zlato světa*, příběh zachycující postfašistické poválečné období v Itálii (L'oro del mondo, 1987, česky 1996), *Labuť* (Il Cigno, 1993, česky 2000) pojednávající o jihoitalské mafii na sklonku 19. století, *Nespočet* (Un infinito numero, 1999, česky 2003), román o tajemném světě Etrusků, *Archeologie přítomnosti* (Archeologia del presente, 2003, česky 2006), hořká bilance života „osmašedesátníků“, *Noc komety* (La notte della cometa, 1984, česky 2014), svěbytný životopis „prokletého básníka“ Dina Campany, a *Dva kostely* (Le due chiese, 2015, česky 2017), příběh odehrávající se v horách v době kolem první světové války. Román *Chiméra*, který v Itálii vyšel poprvé před třiceti lety, patří mezi Vassalliho nejznámější, nejocetňovanější a nejprekládanější díla.

Chiméra

Sebastiano Vassalli

Z italštiny přeložila Kateřina Vinšová

Pistorius & Olšanská

Příbram 2020

Questo libro è stato tradotto grazie ad un contributo alla traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale Italiano.

Tato kniha vychází za finanční podpory italského Ministerstva zahraničních věcí a mezinárodní spolupráce.

Vydání laskavě podpořilo rovněž Ministerstvo kultury České republiky.

Kniha byla přeložena z italského originálu LA CHIMERA

© 1990 Einaudi, Torino

© 2014 RCS Libri S.p.A., Milano

© 2019 Mondadori Libri S.p.A. / BUR, Milano

Translation © Kateřina Vinšová, 2020

ISBN 978-80-7579-087-3

Jako v temném dávnověku [...]
Nenasytné duši světa.

Předmluva

Nicota

Z oken tohoto domu je vidět jen nicota. Zvláště v zimě. Hory zmizí, obloha a nížina se slíjí v nerozlišný celek, není tu dálnice, není tu nic. Za letních rán a podzimních večerů se před nimi místo nicoty rozkládá dýmající nížina, na ní sem tam nějaký strom a dálnice, která se vynoří z mlh a dvakrát překlene dvě jiné silnice. V dáli na těch nadjezdech se pohybují malíčkátá auta a nákladáky o nic větší než modely z výkladní skříně bračkářství. Občas – řekněme tak dvacetkrát třicetkrát do roka – se ono nic promění v průzračnou krajinu, v pohlednici zářivých barev. Dochází k tomu hlavně na jaře, kdy je nebe sytě modré jako voda na rýžovištích, v níž se zrcadlí, kdy se dálnice zdá být tak blízko, že by se jí člověk mohl dotknout, a zasněžené Alpy jsou tady, až se člověku při pohledu na ně srdce zatetelí. V takových chvílích je vidět nedozírný obzor na desítky, stovky kilometrů daleko, s městy a vesnicemi a výtvořry lidských rukou, šplhajícími po svazích hor, a řekami začínajícími tam, kde končí sníh, a silnicemi i s mibotáním nepatrných aut na nich. Křížovatka životů, příběhů, osudů, snů, jeviště velké jako celý kraj, na němž se odjakživa odebrávají události a předvádějí skutky lidí žijících v tomto koutě světa. Přelud...

Při pohledu oknem na to nic jsem často mýslíval na Zardino. To byla vesnice jako všechny ostatní, které je vidět tam dole, trochu

nalevo a kousek za druhým nadjezdem, pod nejvyšší a největší horou v této části Evropy zvanou Monte Rosa. Tento velikán ze žuly a ledu, který se tyčí nad okolní hory a nad kopce v nížině, vévodí za poblednicových dní zdejší krajině a dokonce ji výrazně charakterizuje. „Bílý štít“ – jak ho na počátku dvacátého století nazval můj šílený otec, básník Dino Campana –, kolem něhož „ubíhají vršky / napravo nalevo donekonečna / jako v očích vězně“. Campana přijel do Novary vlakem jednoho zářijového večera, nic neviděl, protože venku už byla tma, a nazítří ráno spatřil Monte Rosu přes věžeňské mřížky na „nebi plném vrcholků / bílých, táhnoucích se do dáli“. Obraz stejně nepolapitelný a vzdálený jako láska, za níž se tenkrát hnal a kterou nikdy nedostihl, protože neexistovala... Chiméra! Shora, z vrcholku té chiméry stéká křivolace a na mnoha místech zakousnutá do holé skály řeka Sesia, které se v mluvě zdejších obyvatel říká něžně v ženském rodě (la Sesia), na rozdíl od italštiny (il Sesia), a která je nejpodivnější a nejnepředvídatelnější ze všech řek rodících se v Alpách, a také nejzákladnější, nejničivější pro lidi a vše podél svého toku. Dodnes nečekaně zaplavuje nížinu přívaly bahnitých vod, dosahujícími několikametrové výšky. Kdoví kolik škod by napáchaly, kdyby se lidé po celá staletí nelopotili stavěním dlouhých brází z hlíny a kamení, v některých úsecích i z betonu, které řeku krotí a provázejí ji až k soutoku s Pádem. V minulých staletích se však Sesia vždy po pár letech vylila z břehů a změnila koryto, tady se posunula o sto metrů dál, tam o celou míli, a vytvářela močály a bažiny v místech, kde dříve bývala obdělávaná půda, smažávala tak z map statky i vesnice a měnila dokonce hranice mezi státy. Těmi v této části Itálie na počátku sedmnáctého století byly na západě Savojské úvodství jako jižní přívěšek Francie a na východě Milánské úvodství podléhající tenkrát španělskému králi. A tak nejspíš zmizelo i Zardino. Někdy v polovině sedmnáctého století nebo o něco málo dřív, jak se zmiňují historikové, odnesla tuto vesnici o nějakých

třiceti ohništích rozvodněná Sesia i s jejími obyvateli a ves už nikdy nebyla znovu postavena. To ovšem není jisté. Dalšími možnými příčinami zániku vesnice, jejíž jméno se ve středověkých písemnostech uvádí v uhlazenější podobě jako Giardino (Zahrádka), mohl být mor z roku 1630, který vylidnil desítky obcí v Pádské nížině, nebo bitva či požár a kdoví co dalšího.

V této krajině, kterou jsem se pokusil vylíčit a která je dnes jako obvykle zahalená mlhou, je pobřben i jeden příběh – jeden velký příběh dívky, která žila v letech 1590 až 1610 a jmenovala se Antonia, a lidí kolem ní, kteří žili v týchž letech jako ona a které znala, příběh té doby a těchto míst. Už dluho jsem zamýšlel vynesť ho na světlo denní a převyprávět ho, vytáhnout ho z nicoty, jako občas dubnové slunce ukáže pohlednici s nížinou a nad ní Monte Rosu, a zároveň jsem chtěl vylíčit i tato místa a svět, v němž Antonia žila. Jenomže mě neustále odrazovala vzdálenost jejího světa od toho našeho a zapomnění, jež ten její obestírá. Koho ještě v našem dvacátém století – říkal jsem si – zajímá biskup Bascapè, loupeživý rytíř Caccetta, kat Bernardo Sasso, kanovník Cavagna, rýžaři, zeměšlapové sedmnáctého století? O Antonii se nevědělo nic, ani že existovala, ani že to byla „zardinská čarodějnice“ a že byla Léta Páně 1610 v Novaře souzena a odsouzena... Příhoda, která v dané době vzbudila rozruch, unikla z kužele světla vrženého na dějiny a nenávratně by zapadla, nebýt nepořádku, který vládne věcem i světu a který ji zachránil zcela banálním způsobem – jisté listiny totiž skončily jinde, než měly, a kdyby zůstaly na svém místě, byly by nyní nedostupné anebo by už neexistovaly... Je známo, že v Itálii vládne nepořádek, každou chvíli je něco jinde, než má být, a příběh, který měl upadnout v zapomnění, se nakonec zachrání. A já, který jsem měl to štěstí, že jsem se s příběhem Antonie a Zardina a novarské nížiny z počátku sedmnáctého století seznámil, jsem přitom, jak už jsem se zmínil, váhal, zda ho vyprávět, protože mi připadal příliš vzdálený. Říkal jsem si: Jak

nám může pomoci pochopit v přítomnosti něco, co už v přítomnosti neexistuje? Pak mi to došlo...

Jak jsem tak bleděl na tu krajinu, na tu nicotu, uvědomil jsem si, že v přítomnosti není nic, co by zasluhovalo vyprávět. Přítomnost je hluk, miliony, miliardy hlasů, které křičí „já“ jeden přes druhý a všemi jazyky, ve snaze navzájem se přehlušit. Já, já, já... Hledá-li člověk klíč k přítomnosti, chce-li jí porozumět, musí vyjít ven z toho hluku. Musí sestoupit na dno temnot nebo na dno nicoty. Někam tam dolů, trochu nalevo a kousek za druhý nadjezd, pod „bílý štít“, který dnes není vidět. Do přízračné vesnice Zardino, do Antoniina příběhu. A tak jsem to udělal.

Kapitola první Antonia

V noci ze šestnáctého na sedmnáctého ledna 1590, na svatého Antonína Velikého, odložily neznámé ruce do otáčivých *jeslí*, neboli na velké dřevěné kolo u vchodu do novarského nalezince San Michele fuori le mura, novorozence ženského pohlaví, tmavých očí, pleti i vlasů – na tehdejší vkus téměř stvůru. Zima byla mrazivá a stvůra zabalená do kousku dečky, bez dalšího oblečení, které by jí chránilo ruce a nožky, a určitě by umřela, nebýt jedné kojné, poskytující nalezinci dočasné služby, jisté Giuditty Cominoliové z Oleggia, která podle štěkotu psů a dalších známek pochopila, že někdo byl u *jeslí*, a vstala z postele, aby se šla navzdory třeskutému mrazu oné bezměsíčné noci podívat. A rozhoupala zvon na znamení, že opatrovnice mají vstát, za což si vysloužila různé šťavnaté nadávky a jiné přívětivosti. Stvůra přežila. Byla pokřtěna dva dny po nalezení (v neděli) ve středověkém kostelíku San Michele sousedícím s nalezincem a dostala jméno Antonia Renata Giuditta Spagnoliniová – Antonia, protože sice nejspíš spatřila světlo světa v jiný den, avšak znovuzrozená (*rinata*, Renata) byla na kole nalezenců 17. ledna na svatého Antonína, Giuditta na památku kojné, která ji zachránila před smrtí umrznutím

a která o ni pak pečovala, a konečně Spagnoliniová, protože její černé oči a snědá plet napovídaly, že by mohla být potomkem jednoho z četných španělských důstojníků a vojáků novarské posádky přebývajících na hradě u hradeb na jihu města. V těch dobách se ještě mohlo křtem udělit nejen jméno, ale i příjmení. To znamená, že pokud se otec nepřihlásil ani se nedal uhodnout, mohla se popustit uzda fantazii a vymyslet příjmení podle okamžitého nápadu nebo podle znamení zvěrokruhu nebo osobních předpokladů ohledně původu dítěte nebo podle čehokoli jiného. V případě Antonie bylo vymyšlení nasnadě, třebaže upřímně řečeno barva očí a pleti a husté vlásky v tak útlém věku nedokazovaly vůbec nic a Antoniin původ mohl být klidně zcela jiný, než jak příjmení naznačovalo. V továrně na nalezené, na děti odkládané na kolo, pracoval v Novaře kdekdo, nejen posádka španělských vojáků. Těm je naopak třeba přičíst k dobru, že často před křtitelnicí a oltářem své nemanželské potomky uznali – snad z pýchy na vlastní krev, snad z náboženské svědomitosti nebo z bůhví jakých dalších pohnutek. A že sám novarský hradní pán don Juan Alfonso Rodriguez de la Cueva, velitel pátého pluku halapartníků Jeho katolického Veličenstva španělského krále, nejčilejší proutník, jaký se kdy našel, a neuvěřitelný smilník před tváří Boží, zanesl osobně do dómu na křest podle ritu římskokatolické církve půl tuctu svých levobočků mužského i ženského pohlaví, kterým všem dal něžné jméno Emanuel (nebo Emanuela) znamenající „Bůh s námi“. Jiné kategorie smilníků jiného druhu než Španělé, a že jich v Novaře bylo, se nemohly takhle odvážně a zároveň nestoudně ukázat na veřejnosti, a přitom právě oni roztáčeli kolo nejčastěji. Novara v době, kdy se Antonia narodila, byla snad nejnešťastnější ze všech nešťastných měst tvořících nešťastné

království Filipa II. Španělského, jehož državy byly stejně jako za jeho otce Karla V. tak rozsáhlé a roztroušené po světě, že opravňovaly k výroku: „Slunce nad nimi nikdy nezapadá.“ Problémy Novary – tedy ty velké, malé problémy tu byly vždycky jako všude jinde – začaly v roce 1550, když tehdejší vrchní velitel císařských vojsk don Ferrante Gonzaga pohlédl na zeměpisnou mapu, osvítila ho myšlenka a rozhodl, že právě Novara a žádné jiné město se má stát baštou Říše proti Francii a jejím spojencům ve středojižní Evropě. Opevněné město obehnané nedobytnými hradbami, záštita proti ztečím a dělům, která uzavře přístup do Pádské nížiny ze strany Savojského vévodství a alpských údolí. Z generálního štábu císařských vojsk dostal tehdejší novarský purkmistr, urozený pán Giovan Pietro Cicogna strohé a nesmyslné příkazy: Ať dá okamžitě strhnout čtvrtě za hradbami, v nichž žily tři čtvrtiny civilního obyvatelstva, a sutin nechtě se využije na zpevnění hradeb, k nimž přibudou nové podpěrné pilíře, nové bašty, nové obranné konstrukce. V sázce je nejenom Cicognova osobní kariéra, nýbrž i výsledek konfliktu, budoucnost, Říše, celý svět. Cicogna, muž velmi ctižádostivý, se do toho vrhl po hlavě a nebral ohledy ani na světské, ani na církevní osoby. Dal strhnout všechno, co se strhnout dalo, a pak začal zpevňovat staré hradby baštami, jak mu bylo nařízeno. Přitom si ale uvědomil tři věci. Zaprvé, že relativně snadnému boření neodpovídá stejně rychlá výstavba a že na realizaci opevňovacích prací, které žádá Gonzaga, jsou zapotřebí peníze, hromada peněz. Druhá věc, kterou si Cicogna uvědomil, byla, že zatímco on srovnával se zemí novarská předměstí, dějiště konfliktu se nenávratně přesunulo do jiných částí Evropy a světa, a z tohoto druhého zjištění si posléze odvodil třetí, poslední – Novara se svým obranným systémem

mohla snad někoho v minulosti zajímat, ale teď už nezajímá nikoho. Práci se zanechalo a dnes po nich není ani památky. Stejně šlo o zdi stavěné z oblázků, cihel a malty, které by těžko odolávaly opravdovému útoku a při první přímé střelbě z kanónů by se sesuly jako papundeklové kulisy. Takže ani z vojenského hlediska nebyl plán zrovna zdařilý. Novara zůstala vyčerpaná a obklopená sutinami. Ze šedesáti nebo sedmdesáti tisíc obyvatel, kteří zde bydleli, než se ta pohroma projevila v celé své síle, odešla většina na venkov nebo do jiných měst. Tím však nepříjemnosti ještě neskončily. Pro španělské civilní i vojenské úřady by byla nesnesitelná blamáž, kdyby měly říct Novarským: „Promiňte, udělali jsme chybu. Postavte si své domy znovu a Pánbůh vám při tom pomáhej. Hradby se stavět nebudou.“ Španělé naopak slavnostně a přísně zakázali v oblasti, kde byly domy zbořeny, stavět, i kdyby to měla být psí bouda nebo kůlna na zahradnické náčiní. Nechali uplynout nějaký čas, načež jako kdyby nic vyrukovali s novými mimořádnými a obzvláště tíživými daněmi „na dokončení započatých opevňovacích prací“, „aby ku prospěchu obyvatel a k jejich výlučnému užitku mohly být završeny počaté obranné práce“. Novara se definitivně vylidnila. V hradbách kromě posádky španělských vojáků zůstalo nějakých šest nebo sedm tisíc obyvatel. A většinou to byli kněží nebo jeptišky, odvěkou výsadou osvobození od daní, nebo lidé, jimž se podařilo zbohatnout na úkor právě duchovních a vojáků, ať už zákonným či nezákonným způsobem, a tou nejkratší cestou. Dobrodruzi všeho druhu, překupníci veškerého zboží, šmelináři, děvky. Ty byly zvláště početné. Navzdory Cicognovi a jeho boření, navzdory nařízením Tridentského koncilu se město Novara mohlo na konci šestnáctého století ještě oprávněně chlubit tím, že má nejpožívačnější a nejlehkovážnější duchovenstvo v Evropě – pletichářské mnichy,

monděnní jeptišky, tlusté kanovníky, spokojené opaty, bohaté faráře. Jisté, Novarským dobře známé hostince poskytovaly vlídně a diskrétně ubytování venkovským služebníkům Božím, když přijížděli do města *změnit vzduch*, jak se tenkrát říkalo, neboli ujet z výparů z rýžovišť a vyřídit si své finanční a srdeční záležitosti. A byly tu velmi pohostinné soukromé domy, kde za rozumnou cenu bylo k mání lidské teplo všeho druhu, muži a ženy, dospělí i děti zahrnovali návštěvníka veškerou pozorností a požadovanou péčí, a také se tu hrály hazardní hry, uzavíraly se sázky, provozovala se lichva. Nedostatek světského obyvatelstva – jakkoli se to může zdát zvláštní – nijak činnost duchovních nezbrzdil, naopak ji podněcoval. Byli tu kněží advokáti, kněží lichváři, kněží provozující nevěstince a herny, kněží hostinští. A v té době tu byli ještě, a dokonce početní, falešní duchovní, dobrodruzi, kteří se převlékali za kněze, chodili po venkově, kázali, prodávali „odpustky“ nebo falešné relikvie, prováděli zázraky a kšeftovali nejružnějším způsobem, avšak vždy ve jménu Boha. Jeptišky a především jejich představené, abatyše, vedly život velkých dam, v kláštorech i mimo ně. A tak, vrátíme-li se k San Michele, k Antonii a k nalezinci – vzhledem k tomu, jak to ve městě chodilo, není divu, že se ono milosrdné kolo, ty nechvalně známé *jesle* točily v jednom kuse, a dokonce čím dál rychleji.

Stvůra vyrostla v holčičku s černočernýma očima a havraními vlasy. Z domu s otáčivým kolem, kde byly kojné, se dostala do skutečného nalezince. Byla to budova rozdělená na dvě části, jednu pro chlapce a druhou pro dívky, kterou v době našeho příběhu vedly jeptišky z kongregace svaté Voršily. Tady jí oholili vlasy – jak nařizoval řád – a oblékli ji do zástěry ze zeleného plátna, dlouhé až po kotníky, což byla typická uniforma pro nalezence, jejich oděv na každou příležitost a na každé roční období. V pěti letech začala

vycházet ven z nalezince s řádovými sestrami a dalšími chovankyněmi, aby se účastnily procesí na Velký pátek, na Boží tělo, na Nanebevzetí Panny Marie, na Dušičky a na všechny svátky, kdy dívčí i chlapečtí nalezenci s oholenými hlavami a svíčkami v rukou poskytovali světu nezvratný důkaz čehosi úžasného a zázračného – lidské dobroty! Která má zvíťezit nad sobectvím, špatností a všemožnými zvrácenými sklony, které přitom tehdy, jak se zdá, byly pravým příznakem doby. A to není všechno. Když se nalezenci žijící z dobročinnosti Novarských a opatrovaní a strážení jeptiškami ukázali na veřejnosti, byla to nejenom povznášející a vysoce mravoučná podívaná, nýbrž i připomínka zúčastněným, že poskytnutím daru nalezinci může být na onom světě každému hříšníkovu odpuštěna značná část z let a staletí, která ho čekají v očistci, a že zanechají-li v závěti své statky továrně na opuštěné děti, odletí duše dobrodince rovnou do náruče Pánaboha bez nějakých mezipřistání, a o to víc bude zářit slávou a blažeností, čím podstatnější odkaz zanechá. A tak od jednoho procesí k druhému, od jedné bohoslužby k další ubíhaly první roky života Antonie Renaty Giuditty Spagnoliniové v nalezinci San Michele v Novaře a byly víceméně jeden jak druhý. V zimě bývali nalezenci zchvácení kašlem a horečkou rozpálení do ruda, a když umřeli, pohřbili je za kostelem mezi kurníkem a domem s *jeslemi*. V létě se stávalo, že nalezenci opuchli, zežloutli a dva tři dny nebo i víc byli v agonii – kvůli znečištěné vodě, říkali lékaři. Kdyby ale nedocházelo k tak čilé výměně živých a mrtvých, nalezinec by nikdy nemohl poskytnout přístřeší všem těm dětem, které se sem dostávaly přes kolo nebo které přinesli příbuzní, farář či kdo je náhodně našel na ulici. Mrtvý nalezenec tedy neznamenal žádnou tragédii, naopak! Byl to největší šťastlivec – říkaly jeptišky –, protože ho Pán ve své

neskonalé dobrotě a ve svém milosrdenství obdařil tou obzvláštní milostí, že odešel ze světa dřív, než dosáhl věku na hřešení; protože odletěl rovnou do ráje a nebyl vystaven různému pokušení a strádání, které by mu pak ztrpčovalo život v dospělosti. Když nalezcí povyroستli, zaměstnávaly je především pohřby. Jednak pohřby jejich kamarádů, které bývaly veselé a krátké, stačilo nastříkat pár kapek svěcené vody na hroudy za domem s *jeslemi*, kde obvykle hrabou slepice. A pak slavnostní pohřby jejich dobrodinců, které naopak trvaly celé hodiny, v bazilice San Gaudenzio nebo v lodích dómu rozzářených světly. To však neznamenovalo, že by nalezcí neměli čas na hraní jako ostatní děti jejich věku nebo že by byli smutnější, jak by jejich situace napovídala. Naopak. Nic nedokáže tak povzbudit k životu mladé lidi, a nejenom je, jako když si člověk zvykne na smrt. V Novaře od doby, kdy byla zbořena předměstí, se nic mimořádného nedělo, život běžel dál bez dramát, lidé se měli dobře nebo špatně podle svého osudu a svých financí a ani by nestálo za to o tom mluvit, kdyby právě tehdy, kdy Antonia pobývala v San Michele, nedošlo k události, která měla v této části Itálie a Milánského vévodství stejně hluboké a trvalé následky jako ty způsobené donem Ferrantem Gonzagou, španělskou nadvládou a Cicognou. Touto ani ne tak rozruch budící, jako spíš význačnou událostí byl ohlášený a dlouho odkládaný příjezd nového biskupa Carla Bascapèho, jehož provázela taková pověst, že farářům a jep-tiškám naskakovala husí kůže a mnoho lidí ve městě i v celé novarské diecézi připravila o spánek. Tento Bascapè – říkali ti dobře informovaní – býval chráněncem Karla Boromejského, šíleného milánského arcibiskupa, který chtěl z duchovních a řádových sester udělat za každou cenu světce a který byl i poradcem dvou papežů a sám usiloval o to, stát

se papežem. Naštěstí však z posledního konkláve vyšla strana fanatiků jako poražená a nový papež se jich nyní zbavoval právě tak, že je posílal dělat biskupy do těch nejdlejších a nejméně přívětivých míst a rozptýlil je po všech koutech křesťanského světa. Nicméně poslat Bascapèho do exilu v Novaře nešlo ani snadno, ani rychle, protože ve chvíli, kdy upadl v nemilost, byl generálem jedné z nejmocnějších kongregací nové církve, řádu barnabitů, a vši silou se zpěchoval. Nakonec se ale musel podvolit a připravit se na to, že opustí kongregaci a Řím a vysoké kruhy, v nichž se až do té doby pohyboval, a nechá se pohřbít zaživa, v pouhých čtyřiceti letech nebo jen o málo víc, v malém městě pohraniční diecéze. Byl to orel lapený do sítě na špačky, kometa, uvízlá v kalužích a mokřadech novarské nížiny. To by byla pěkná šlamastyka – mínili mírní zavalití kanovníci ze San Gaudenzia a z dómu –, kdyby tu při neznalosti místních poměrů chtěl za každou cenu zavádět tu nadpozemskou, nelidskou, svatosvatou církev, jakou se naštěstí ani jemu, ani jiným šilencům nepodařilo na světě prosadit. Po mnoha řečech, předpovědích, kletkách konečně nový biskup přijel a nedlouho po jeho příjezdu zmizela ze San Michele představená řádu voršilek matka Anna, která kudy procházela, tam za sebou zanechávala dlouhou vlečku parfému, a často přijímala návštěvy příjíždějící za ní z Novary v kočárech – i večer, i pánské. Dostavila se nová představená matka Leonarda se zažloutlou pletí a huňatým obočím. Pro nalezenec se zlepšila strava a hygienické podmínky, ale břímě zádušních mší a každodenních modliteb za dobrodince začalo být nesnesitelné. Navíc, pokud si děti během pohřbu hrály nebo měly tu drzost, že si v kostele povídaly, čekaly je tvrdé tresty – celé odpoledne klečet na hrachu, veřejný výprask a dlouhé dny o hladu, zavřené

ve speciálních kumbálech. A tak větší děti začaly v noci utíkat přes zed' obklopující nalezinec a osázenou ostrými skleněnými střepy. Přibyla laická sestra jménem Clelia, která měla učit dívky katechismu a náboženským úkonům, byly zakázány hry jako zbytečné a škodlivé pro jejich správnou výchovu křesťanských žen a nahrazeny čímsi, čemu se říkalo „rekreace“, při níž se nalezenkyně měly naučit a posléze z paměti odrecitovat význačné epizody ze života svatých. Dokonce i stěny, jak to pořád poslouchaly dokola, už určitě znaly příběh královny Adély, vdovy po italském králi Lotharu II. a císaři Otovi I. Velikém, která obklopena přepychem královských a císařských paláců si tkala vlastní rubáš; nebo Pelágie, jež bývala jednou z nejmorálnějších žen v Antiochii až do dne, kdy slyšela kázat Nonna, biskupa z Edessy, a pak žila zahanbeně a spokojeně v jeskyni na Olivové hoře; anebo Rity z Cascie, která poslušně zalévala suchý kůl, na němž začaly rašit pupence, vyrůstat listy a sladké hrozny; a další nespočetné skutky Cypriána, Antonína, mučednice Perpetuy, Terezie z Ávily, Prokopia, Kunhuty, Vincence... Spolu se světci dob minulých tu však byli i světci současní, noví, totiž misionáři křesťanské víry, kteří se právě v těch letech vydávali do nejodlehlejších, dosud neprobádaných koutů nových světů, aby tamním divochům předali slovo Boží, a na oplátku je čekala mučednická smrt. Hrdinské skutky, zázraky, velké počiny i každodenní drobná dobrodíní a oběti těchto moderních následovníků apoštolů předcházely jejich nevyhnutelné smrti v mukách. Stejně jako všichni mladí zbožní lidé té doby snila i laická sestra Clelia o tom, že odjede jako misionářka do dalekých zemí – Čína, Indie, Japonsko byly pro ni tím, čím jsou pro nás planety sluneční soustavy, nebo spíš čím by pro nás tyto planety byly, kdyby byly obydlené jinými lidskými

bytostmi –, a neustále při sobě nosila sešitek, do něhož si svědomitě zapisovala vše, co slyšela vyprávět od otců misionářů. Nalezenkyně občas z legrace nebo aby odvedly její pozornost od nějaké darebnosti, kterou právě chystaly, po ní chtěly, aby jim vyprávěla příběh „malé Cejloňanky“, příběh „Číňanů, kteří se obrátili na víru pomocí plivanců“, nebo oprávněně slavný příběh o „japonském chlapečkovi, který si kamenem vylámal všechny zuby, aby mohl k prvnímu přijímání“. Doprošovaly se: „Sestro Clelio, prosím, vyprávějte nám to!“

Jí se rozzářily oči: „Ano, mé drahé, ano! Pojdte blíž.“

Když si posléze uvědomila, že ty příběhy nikoho nezajímají a že si z ní nalezenkyně vystřelily, doopravdy se zlobila. Křičela na ně: „Vy malé zmije! Vy nezbednice! Uličnice!“ a tahala je za uši a silně je štípala, někdy až do krve. Nařizovala: „Dva dny budete o chlebu a o vodě! Všechny! Tři dny! Celé odpoledne na hrachu! Dva dny všechny bez večeře! Potvory!“

„Však já z vás tu zlomyslnost dostanu!“

V noci si někdy některá z větších dívek vlezla ve tmě k Antonii do postele a se vzdycháním ji začala hladit po určitých partiích těla způsobem, který ji zaskočil a vyvolal v ní pocit hanby. Snažila se dívce uniknout a tiše, aby ji nezaslechla sestra, která spala za závěsem na konci místnosti a která, kdyby se probudila, by jim napařila bůhví kolik trestů, jí zašeptala: Kdo jsi? Nech toho! Nech mě spát!

„Ticho buď,“ zamumlala vždycky dotyčná pozměněným hlasem, aby ji nešlo poznat. (Ale Antonia vždycky každou poznala.) „Jsem tvůj anděl strážný, odvedu tě do ráje... Dej mi pus!“

„Přišla tě navštívit Panna Maria. Uvidíš, že se ti to bude líbit. Věř mi!“